

ХРИСТО ПОЛИХРОНОВ

ЭКСПЕРИМЕНТ

chitanka.info

Вече съм на възраст, но като ветеран и участник в Голямата експедиция (голяма беше тогава, разбира се!) имам достъп до космодрумите и обсерваториите. Наскоро група астрономи откриха Свръхнова звезда и ако не беше един спомен, който тя събуди в мен, едва ли щеше да ме интересува толкова. В края на краищата откриването на една Свръхнова не е кой знае какво събитие. От тридесет години насам, откакто съм се приземил завинаги, имам доста записани в каталозите! По-точно, тя ме върна към ония времена, след като ми стана известно местонахождението ѝ — точно по оста на нашия курс. Младите с малко обидно снизхождение се съгласиха да участвам в проучването на Свръхновата, но те не знаеха причината за вълнението ми, а и не остана време да се обиждам.

Изчислявах, рових се в материалите на отдавна забравената Голяма експедиция — грешка няма: продължението на траекторията на Голямата минаваше през центъра на Свръхновата. Бях потресен, защото за мен това не беше само съвпадение, и реших да разкажа една неприятна случка от иначе не много неприятната ни одисея по космическите трасета. По-точно, за един безумен експеримент на един безумец, който не се съблазни от близостта на Земята и напусна кораба, преди да влезем в орбита около Слънцето.

И така, това беше преди тридесет години. Пред прага сме на нашето щастливо завръщане, звездите пред централния илюминатор изглеждат като рояк искри, които всяка секунда менят положението си. Само една точка във Вселената е неподвижна, тя е в центъра на илюминатора и е нашето Слънце. Имаме чувството, че се движим в огромна фуния от бенгалски огньове, запалени в чест на нашето завръщане. Летим към върха на фунията, към малката неподвижна звездичка почти със скоростта на светлината.

Редно е да се радваме, че си отиваме у дома. Нищо, че Земята няма да е такава, каквато сме я оставили, че хората са забравили и нас, и изчисленията на нашето завръщане, че нашите родови корени са потънали в архива на хилядолетията. Но ни предстои още един експеримент, последният в експедицията, в последните километри на нашия дълъг път през Вселената.

Безумен експеримент. Този израз би звучал несправедливо, ако бяхме някъде по средата на нашия път, ако звездичката не беше в центъра на илюминатора.

Той е човек с рядко съчетание на мисъл, логика и интуиция. Мисълта му е гъвкава и проникваща, логиката — титанична, интуицията му има способността да се превръща във формули. От случайните догадки може да изгражда непоклатими теории. Не само аз споря с него. Сега, когато сме близо до дома, всички намираха, че неговите построения са фантастични от край до край. Споровете се превръщаха в дискусии, малките грешки ставаха големи, търсеха се противоречия, че сме несправедливи към него: провеждали сме опасни експерименти, животът ни е висял на косъм и никой не се е противопоставял така упорито. Но това беше преди, когато се носехме в свободното междугалактично пространство. Сега сме близо до Земята, делят ни месеци от завръщането и сякаш друга логика има в разсъжденията, друго начало е залегнало в математиката и крайните формули насочват стрелката на нашето движение само в една посока — върха на звездния конус, с малката, неподвижна звездичка.

Трябва да призная, че за това помагаше и страхът от този човек, който не признаваше никакъв компромис в полза на триумфалното ни завръщане. Защото той държеше да потвърди с опит доказаните и недоказани научни построения.

Ракетата, предназначена за експеримента и построена под негово ръководство, лежеше в кожуха си на дъното на кораба. Беше се погрижил да може да катапултира всеки момент. А този момент приближаваше и тя трябваше да излети, преди да започне забавянето.

Споровете между нас двамата не бяха по-малко остри, отколкото с другите, но това не беше станало причина да се влошат отношенията ни. Напротив, той търсеше присъствието ми, може би, за да се доубеди в собствените си разсъждения, макар да знаеше, че не съм склонен на отстъпки. По същата причина и аз не го отбягвах, още повече, чувствавах се задължен да отстоявам позициите на общото мнение, или по-право (да си призная) на общото настроение пред голямото събитие.

Една заран се събудих рано и след като дълго мислих и се рових в нашите спорове, реших отново да се срещна с него. Не че имах намерение да му противопоставя нещо ново. Просто ми се струваше, че ще бъде по-убедителен, бях спокоен и имах добро настроение. Никога не беше трудно човек да се срещне с него, защото той беше

неспокоен и беше навсякъде. Случи се пред главния илюминатор, бяхме само двамата.

— Виждаш ли звездичката — започнах аз, след като достатъчно дълго гълчахме и гледахме навън в тъмното пространство, — тя все повече ми подсказва, че напразно сме спорили с теб.

Погледна ме недоверчиво, но ми отговори по своя самоуверен начин:

— Не знам какво искаш да кажеш, но все си мислех, че рано или късно ще ме разбереш. Дори ще бъда доволен, ако само разберете, че този опит е от голямо значение.

— Аз признавам важността на опита, но ми се струва, че не ме разбра. Решението е много просто и говори против тебе. Напълно ясно е, че не може да се говори за събиране на релативистични скорости. Опитната ракета няма да се отдели от кораба. Благодарение на нашите спорове ние отново изровихме от „стария завет“ теорията на Айнщайн, преразгледахме я и тя вече не е старомодна.

За пръв път той се замисли, но не разбрах дали се колебае или обмисля отговора си.

— Известни са ми резултатите от вашата работа. Може да сте прави относно понятието „събиране“, появило се преди хиляди години, но аз имам друга представа за това понятие. Ние се движим с двеста и деветдесет хиляди километра в секунда. Въпреки всичко, аз ще имам възможност за допълнително ускорение, докато останалите нули се превърнат в деветки. Земята е още далеч. Ако се размина с нея, значи не съм успял да стигна скоростта на светлината. Ако...

Спирането му разбрах като затруднение и му кимнах да продължи, но не бях прав. Беше спокоен и допълни някак отегчено:

— Страхувам се, че отново няма да ме разбереш, но трябва да ти кажа, че аз имам друго разбиране за това, което вие наричате пространство и време. Всъщност това е единственото, поради което искам да проведем опита. Ако Айнщайн не е прав и аз успея да стигна скоростта на светлината, знаеш ли какво ще стане?

Това беше ново и при друго време бих се замислил. Сега отговорих малко неопределено и малко предизвикателно:

— Някакво чудо?

— Едва ли ще намеря Земята на нейното място...

— В това не се съмнявам — прекъснах го аз, като имах друго предвид.

— ... Ще преживея оня миг, който никой не ще преживее с нашите скорости. В който развитието на Галактиката ще протече пред очите ми от зараждането до умирането ѝ. Ще докажа, че Вселената, която досега сме наблюдавали, отдавна не съществува. Ние заедно с нея сме едно отражение на светлинния лъч една проява на материята, замръзнала неподвижно в нашето съзнание поради нищожните ни скорости. Аз ще разбия тази неподвижност и ще се включа в ритъма на Вселената. Тоя ритъм заради безсилието си ние наричаме с тромавото име битие.

— Да кажем, че е така. На кого ще докажеш това, щом като няма да има нито Земята, нито Галактиката? Нали те ще умрат пред очите ти?

— Това малко ли е?

Вече не се съмнявах в безсмислието на неговия опит, макар и да завърши така, както му се иска. Стана ми мъчно за него, помълчах малко и му заговорих както се говори на обречени:

— Ти спомняш ли си, веднъж стояхме тук, на това място, и наблюдавахме звездите. В оня сектор автоматите откриха Свръхнови звезди и те бяха ежедневната ни тема. Тогава ти подхвърли, че това са космически кораби, които се разбиват в светлинната бариера — пределната скорост. Разбира се, беше на шега, но има страшни шеги.

— Отбягвам да мисля за страха. Относно бариерата — до нея остават четири деветки. Четвъртата ще ми подсказе как да постъпя. Нали трябва да стигнем до границата, за да надникнем зад нея. Винаги е било така, защото да не сме ние...

Време за губене нямаше и навярно командирът добре беше разбрал това, защото същия ден свика съвещание на четиримата си съветници. Решението беше взето и тъй като никой не приложи правото си на вето, трябваше да се обяви. Аз бях един от четиримата, но веднага след съвещанието се прибрах в каютата си. Беше ми неудобно да срещна оня безумец. Ракетата трябваше да остане в кухнята си под кораба. Мотиви: Преди да достигне пределната скорост (ако успее да се отдели от кораба), тя ще добие такава маса, каквато притежават някои небесни тела, и следователно същата енергия. Тази

енергия би била потенциална заплаха за кораба или за Земята, ако ракетата се разбие в бариерата, макар и на огромно разстояние.

Изминаха няколко минути, докато решението бе съобщено по радиото и записано в дневниците. След това още няколко минути до повикването на командира (той рядко вика насаме членове от екипажа). Но истински се разтревожих, когато последва второ повикване. Той не беше се явил. Изоставих неудобството и изтичах навън. Изглежда, само аз бях в тревога — само аз бях посветен в новото му, фантастично тълкуване на експеримента.

Но беше късно. Нещо ме тласна и подът на коридора се отдели от краката ми. След малко всички бяхме навън и на всички беше ясна причината — ракетата беше катапултирала. Отправихме се към централния илюминатор и безпомощно наблюдавахме как виси пред носа на кораба. Все пак се беше отделила.

Той разчиташе на времето. Бавно, но безвъзвратно се отдалечаваше — сантиметър по сантиметър. Единствената връзка с него беше радиото (неизвестно защо, беше изключил телевизионната уредба), но увещанията ни да спре ускорението бяха напразни. Той или не ни чуваше, или не ни обръщаше внимание, беше бодър и често докладваше:

— Чувствувам се отлично, освен претоварванията от ускорението, друго не усещам.

Изминаха месеци, ракетата изчезна от илюминатора и от екраните, но продължихме да я наблюдаваме с оптическия телескоп и накрая с радиотелескопа. На нашите повиквания не отговаряше, обаждаше се сам и рядко.

— Привет на колегите. Смятам, че ще мога да ви се обадя от това, което вие наричате битие. Не знам дали ще имате възможност да ме чуете. Теорията за увеличаващата се маса се оказа относителна, както и много теории от „стария завет“.

Последното му съобщение беше:

— Ракетата и аз сме здрави и работоспособни. Спидометърът показва 299 000 километра в секунда. Остават три деветки. А когато отпред застане цифрата 3, Земята и вие няма да съществувате. Фотони ще минават край мен, устремени в пространството към нови светове, между тях ще бъдете и вие. За звездолета не се страхувайте, той ще се приземи.

Предупредихме го още няколко пъти, но отговор не последва. След дълги дни на напрегнато очакване, може би след около месец, преподавателят му заработи, но той не се обади. Прекъсването на връзката остана загадка, неразрешена и до днес. Сега, когато вече няма кой да си спомни за него, аз се надявам да възстановя финала на Голямата експедиция и на стари години да допринесе нещичко за науката. И да си призная — да накарам другите да си спомнят за него, както аз си спомням за него всеки път, когато погледна към звездите, посоката, където се появи Свръхновата. Дано ми стигнат силите.

До завръщането оставаха броени дни и в записите го забравихме. Заговорихме за него едва когато влязохме в орбита около Слънцето и взехме курс към Земята. Без него.

Сега, когато младите астрономи откриха Свръхновата, си спомних за него само аз, другите от Голямата експедиция вече не са живи.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 1 от 1971 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.